

ZADOVOLJSTVO STUDENATA NASTAVOM NA DALJINU TIJEKOM COVID-19 PANDEMIJE NA UČITELJSKOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Ana Šenjug Golub, Višnja Rajić i Mario Dumančić

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

ana.senjug@ufzg.hr

Sažetak

Zdravstvena i obrazovna kriza uzrokovana COVID-19 pandemijom utjecala je na organizaciju i izvedbu nastave u visokoškolskom obrazovanju i njezinu promjenu iz oblika direktne nastave u nastavu na daljinu. Ova izuzetna situacija stavila je pod veliki pritisak sve dionike obrazovnog sustava, a pogotovo studente. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu tijekom zdravstvene ugroze, svoje je nastavne aktivnosti provodio na daljinu putem LMS-ova. Kako bi se utvrdila kvaliteta nastave na daljinu tijekom lipnja 2020. provedeno je istraživanja zadovoljstva studenata različitim aspektima nastavnog procesa. U istraživanju je sudjelovalo 314 studenata redovitih i izvanrednih studija na Fakultetu. Zadovoljstvo studenata ispitivano je u četiri segmenta; organizacija i izvedba nastave, kvaliteta nastavnih sadržaja, vrednovanje i povratne informacije te podrška i dostupnost informacija. I dok rezultati istraživanja ukazuju na to da su studenti u većoj mjeri zadovoljni online nastavom, utvrđene su razlike u procjeni zadovoljstva s obzirom na njihov status (redovitih i izvanrednih studenata). Naime, izvanredni studenti značajno su zadovoljniji razinom opterećenosti ($p = ,019$), dostupnošću materijala ($p = ,016$) i povratnim informacijama koje dobivaju od profesora ($p = ,027$). Rezultati također ukazuju na potrebu za dodatnom edukacijom nastavnika, ali i detaljniji uvid u studentske karakteristike i predispozicija za uspješnu online nastavu. Svakako je u planiranju daljnjih online nastavnih aktivnosti potrebno u obzir uzeti različite potrebe studenta s obzirom na njihov status i obveze, ali i postojeći digitalni jaz.

Ključne riječi: COVID-19; izvanredni studenti; nastava na daljinu; studentsko zadovoljstvo nastavom; Učiteljski fakultet

Uvod

Obrazovna kriza izazvana COVID-19 pandemijom izazvala je zatvaranje velikog broja obrazovnih ustanova, ali i naglasila potrebu za alatima koji osiguravaju optimalan način izvedbe nastave na daljinu. E-učenje se pojavilo kao najbolji model koji uz pomoć različitih LMS-ova učenicima, studentima i odraslim polaznicima osigurava pristup kontinuiranom obrazovanju. Iznenadan prelazak svih nastavnih aktivnosti na oblike nastave na daljinu i e-učenje stavio je ustanove visokoškolskog obrazovanja u vrlo izazovnu poziciju. Nametnula se potreba za propitivanjem kvalitete obrazovnih aktivnosti u koje su uključeni studenti u visokoškolskim ustanovama (Usak, Masalimova, Cherdymova, & Shaidullina, 2020).

Unatoč trenutnoj zdravstvenoj situaciji, postoji prevladavajući konsenzus da su visoko obrazovanje i istraživanje od strateškog značaja za države i društvo u cjelini. Koristi od visokoškolskog obrazovanja za društvo u cjelini puno su veće od privatnog povrata ulaganja u visoko obrazovanje (Egron-Polak, 2005). Tako je uvriježeno mišljenje da su sveučilišta ključan čimbenik u kulturnom, gospodarskom i društvenom razvoju neke zemlje. Misija sveučilišta nikada nije bila statična već se mijenjala ovisno o društvenim potrebama. Danas se ona odnosi na područje poučavanja i istraživanja, uz naglasak na težnju da sveučilišta budu poduzetničko orijentirane i tržišno relevantne institucije. Treća misija sveučilišta je unaprijediti kvalitetu života u zajednici (Ćulum i Ledić, 2011).

Stoga, ne čudi da se i sama struktura sveučilišne nastave mijenja s povećanim interesom za kompetencijskim pristupom obrazovanju, razvojem studijskih programa koji omogućuju individualnu dinamiku i tempo pohađanja, digitalnim vrednovanjem ishoda učenja (tzv. značkama) i razvoj koncepta „sveučilišta za život“ u kojim studenti ulaze i izlaze iz perioda učenja i zamjenjuju ga periodima rada (Mackh, 2018). Iz tog je razloga je vrlo bitno kako se obrazovanje prilagođuje promjenama koje donosi današnje informacijsko doba. Uspješna prilagodba ne znači samo promijeniti i osuvremeniti sadržaje učenja, već je jednako važno unijeti niz promjena u nastavnim metodama. Suvremenom obrazovanju potreban je nov model učenja – aktivno učenje koje se temelji na informacijskim resursima stvarnoga svijeta. A to u današnjem kontekstu između ostalog, znači obrazovanje utemeljeno na metodama koje se koriste informacijskom i komunikacijskom tehnologijom, a dostupno je svim skupinama studenata.

Visokoškolska nastava i netradicionalni polaznici u visokoškolskim ustanovama

Bez većih poteškoća moguće je uočiti ključne trendove u visokoškolskom obrazovanju u posljednjih nekoliko desetljeća. Uz Bolognski proces i harmonizaciju visokoškolskog obrazovanja tu su i omasovljavanje visokoškolskog obrazovanje, internacionalizacija i sve veća diverzifikacija studenata, odnosno povećanje broja netradicionalnih studenata u visokoškolsko obrazovanje. U aktualnoj obrazovnoj krizi izazvanoj pandemijom svakako je nužnu taj trend uzeti u obzir.

Prije nego li je visokoškolsko obrazovanje postalo masovno, pojam netradicionalnih studenata uglavnom je negativno definirao netradicionalne studente kao različite od onih “tradicionalnih” studenata. Stoga se težilo povlačenju granica oko svih onih koji nisu izravno iz srednje škole upisali sveučilišne studije, nisu bili iz dominantnih socijalnih skupina s obzirom na spol, socijalno-ekonomski status ili etničku pripadnost, ili nisu pohađali nastavu u klasičnom načinu rada u učionici (Schuetze i Slowey, 2002). Studija OECD iz 1987. pokazala je da je koncept netradicionalnih studenata u mnogim zemljama posebno povezan s odraslim osobama koji se vraćaju visokoškolskom obrazovanju nakon perioda rada i u kasnijim fazama života.

Iako danas prevladavaju politike koje stavljaju naglasak na cjeloživotno učenje i obrazovanje, percepcija netradicionalnih studenata nije se promijenila u većoj mjeri (Schuetze, 2014). Zbog omasovljavanja visokog obrazovanja i visokog troška pohađanja visokoškolskih programa, velik dio studenata radi i zahtijeva fleksibilniji pristup visokoškolskom obrazovanju. Šćukanec, Sinković, Bilić, Doolan, i Cvitan, (2016). navode kako u Hrvatskoj postoji znatan udio izvanrednih studenata u ukupnoj studentskoj populaciji (27 %), od kojih velik udio (njih 60 %) radi tijekom studija. Posao je posebno važan i visok izvor prihoda za izvanredne studente. Čak 37 % izvanrednih studenata radi u punome radnom vremenu (više od 35 sati tjedno). U našem kontekstu populaciju netradicionalnih studenata predstavljaju izvanredni studenti studija Ranog i predškolskog odgoja obrazovanja koji su u većoj mjeri zaposleni, a za njih se organizira nastava u smanjenom opsegu i poslijepodnevnim terminima, kao i vikendom. Istraživanje koje su proveli Rouborn, BrackaLorenz i Shoup (2018). pokazalo je da su netradicionalni odrasli polaznici u usporedbi s mlađim studentima više akademski angažirani, manje komuniciraju sa svojim kolegama i nastavnicima, imaju pozitivno

viđenje o nastavnoj praksi i interakciji s drugima, no slabije procjenjuju podršku učilišta. Isto tako, ovi studenti skloniji su online nastavi. Johnson i sur. (2016) utvrdili su da su najizraženije prediktorske varijable koje utječu na akademski uspjeh ovih studenata samoučinkovitost i podrška kolega. U to smislu svakako valja ispitati na koji način nastavu na daljinu percipiraju tradicionalni, a kako netradicionalni studenti.

Visokoškolsko obrazovanje i nastava na daljinu

Na cjelokupno područje nastave na daljinu uvelike je utjecala diverzifikacija i nagli razvoj visokih učilišta (Kerr, Rynearson, i Kerr, 2006). Nastava na daljinu pojam je koji opisuje dodatan trud u organizaciji nastave kako bi se pristup obrazovanju osigurao i onim studentima i polaznicima koji su geografski (Moore, Dickson-Deane i Galyen, 2011) ili vremenski udaljeni Moore i Kearsley (1996).

U znanstvenoj literaturi često uz ovaj pojam pojavljuju i pojmovi e-učenja i online učenja. Bez obzira na raznovrsne pojmove kojima se opisuje iskustvo učenja uz pomoć različitih alata ili u različitim oblicima i okruženjima, činjenica je da je uporaba informacijskih i komunikacijskih tehnologija u procesu suvremenog obrazovanja neizbježna. Važna uloga e-obrazovanja, pa i nastave na daljinu jest osposobljavanje za cjeloživotno učenje kao i mogućnost boljeg individualnog pristupa, posebno u visokoškolskom obrazovanju, kako u svladavanju nastavnih sadržaja tako i u konačnoj provjeri znanja. Ključni element razvoja e-učenja zasigurno je „informacijsko-komunikacijska tehnologija“. Razvoj računalne tehnologije, računalnih mreža i računalnih sustava kao niza novih spoznaja omogućio je korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije u cjelokupnoj podršci u organizaciji, pripremi, isporuci, provedbi i evaluaciji e-učenja. Možemo reći da je ICT danas osnovno okruženje ili okvir za provedbu e-učenja. Još su davno autori poput Lindnera smatrali da ICT u edukaciji treba poprimiti akronim ITLET (Information Technology for Learning, Education, and Training) jer je danas zasigurno ključni element u svim oblicima, modelima e-učenja (Lindner, 2006). Izbijanje pandemije COVID-19 i njen utjecaj na obrazovni sustav dodatno je naglasilo važnost i istinitost ove tvrdnje. I dok nastava na daljinu pruža autonomiju, istovremeno zahtijeva samo-usmjereno učenje i samodisciplinu studenta koje mogu utjecati na uspjeh ili neuspjeh polaznika u nastavi na daljinu (Barr i Miller, 2013).

Metodologija istraživanja

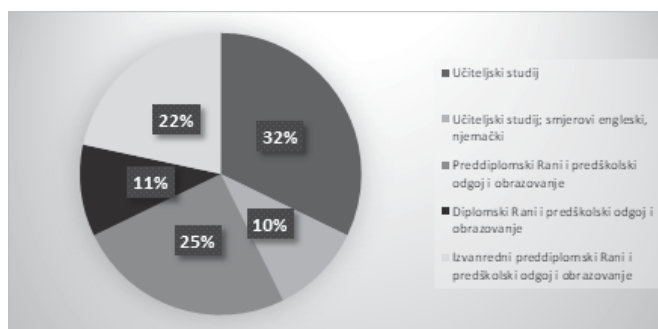
Cilj

Cilj istraživanja bio je ispitati zadovoljstvo studenata i studentica Učiteljskog fakulteta provođenjem nastave na daljinu za vrijeme pandemije COVID-19. Istraživanjem se pokušalo utvrditi zadovoljstvo studenata organizacijskim aspektima nastave i kvalitetom sadržaja kolegija, vrednovanjem te podrškom studentima i dostupnosti informacija. Pritom nas je posebno zanimalo zadovoljstvo izvanrednih studenata nastavom na daljinu.

Ispitanici i postupak

U ispitivanju je sudjelovalo 314 studenata i studentica 1. do 5. godine studija redovitih i izvanrednih studijskih smjerova koji su se u ljetnom semestru ak. god. 2019./2020. izvodili na Učiteljskom fakultetu. Radilo se o 33% studenata prve godine studija, 21% druge godine, 20% treće godine, 11% četvrte i 15% pete godine studija. Najveći

broj ispitanika pohađao je Učiteljski studij, a najmanji Diplomski rani i predškolski studij i obrazovanje te Učiteljski studij; smjerovi engleski i njemački (Grafikon 1). Takva je distribucija i očekivana s obzirom na kvote studenata na pojedinom studijskom smjeru.

Grafikon 1. Distribucija ispitanika s obzirom na studijski smjer

Studenti su za praćenje nastave uglavnom koristili više sustava, budući da su nastavnici u pravilu kombinirali platforme za učenje na daljinu, sustave za video pozive i videokonferencije te elektroničku poštu. Tako 96,2% studenata i studentica nastavu je pratilo na sustavu 2CO2, 36,3% na sustavu Edie2, a 29,6% na platformi Merlin. Zoom je u nastavi na daljinu koristilo 5,4%, a Google classroom 5,1%, dok je manji broj studenata (0,3% do 2,3%) nastavu pratio preko drugih platformi i pomoću elektroničke pošte.

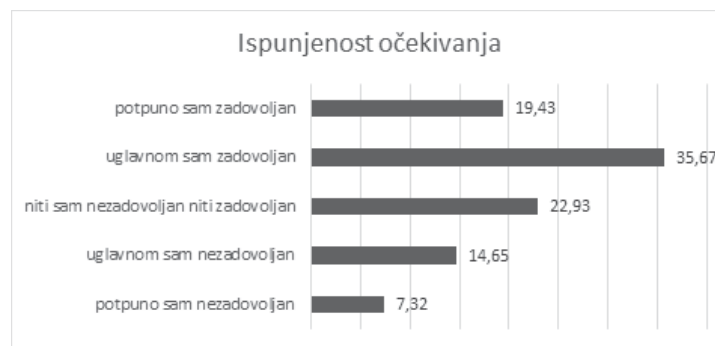
Ispitivanje je provedeno online pomoću ankete postavljene na LMS sustav 2CO2, koja je studentima bila dostupna u periodu od 1.06. do 15.06. Anketa je bila anonimna, a sadržavala je ukupno 34 pitanja kojima su se ispitali različiti aspekti zadovoljstva nastavom na daljinu kao dio procesa upravljanja kvalitetom. Tako su prikupljeni opći podaci o studentima, zatim njihova aktivnost na platformama, iskustvo s materijalima i provođenjem nastave te zadovoljstvo nastavom na daljinu, koje je ujedno i u fokusu ovog rada. Zadovoljstvo je ispitivano u četiri segmenta – a) organizacija i izvedba nastave, b) kvaliteta nastavnih sadržaja, c) vrednovanje i povratne informacije i d) podrška i dostupnost informacija. Navedeni aspekti učenja na daljinu ispitivani su pomoću 15 čestica pri čemu su studenti procjenjivali svoj stupanj zadovoljstva s pojedinim segmentom te pomoću tri pitanja otvorenog tipa u kojima su studenti imali priliku iskazati što smatraju posebno uspješnim u provođenju nastave na daljinu, kao i dati prijedloge i komentare kako bi se poboljšalo izvođenje nastave. U nastavku se prikazuju rezultati istraživanja u navedena četiri segmenta te kratak osvrt na aktivnosti studenata.

Rezultati

Studenti su u pravilu redovito pristupali sustavima za online nastavu, 55,1 % studenata svaki dan, a 33,1% svaki drugi dan. Čak 91,4% studenata postavljene zadatke i aktivnosti obavljao je redovito i u zadanom roku. Elektroničku poštu profesora također su pratili redovito (87,6%) a tek njih 9,9% povremeno provjerava e-poštu pristiglu od profesora. Nešto je drugačija situacija s obavijestima koje dobivaju od referade, knjižnice i studentskog zbora – tek 33,1% studenata redovito prati tu poštu. Što se pak tiče snalaženja u radu sa sustavim za online nastavu, velika većina studenata i studentica smatra kako se u radu sa sustavima snalaze odlično (48,1%) ili vrlo dobro (39,8%). U skladu s opisanim moguće je pretpostaviti da su se studenti prilagodili izvođenju nastave na daljinu, redoviti su u praćenju nastave i dobro se snalaze u izvršavanju zadataka. Kakvo je njihovo zadovoljstvo nastavom na daljinu, koje segmente smatraju uspješnim i gdje postoje deficiti opisujemo u nastavku ovog rada.

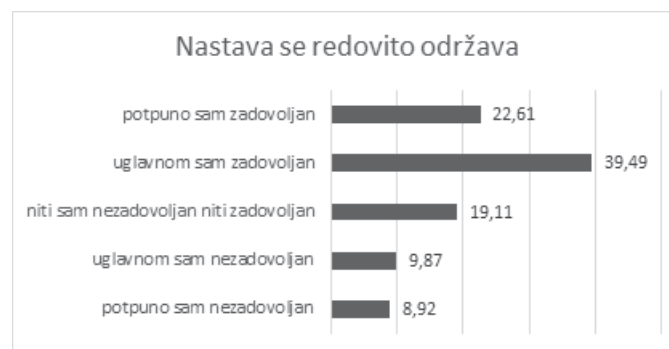
Organizacija i izvedba nastave

Prvi aspekt koji nas je zanimao u provođenju nastave na daljinu odnosio se na samu organizaciju i provedbu nastave u smislu općeg zadovoljstva provedbom nastave s posebnim fokusom na kontinuitet održavanja i planiranje opterećenja studenata. Tako je provedba učenja na daljinu za više od polovice ispitanika (oko 55%) uglavnom ili u potpunosti ispunila njihova očekivanja (Grafikon 2). Pritom studenti često ističu kako je velik dio nastavnika uložio značajan angažman u izradu materijala, osmišljavanje raznovrsnih zadataka, održavanje online predavanja, snimanje predavanja i sl. No, isto tako identificiran je značajan postotak ispitanika koji nisu zadovoljni izvedbom nastave (oko 22%). Neke od poteškoća odnose se na kontinuitet održavanja nastave te opterećenje studenata, a opisuju se u nastavku teksta.

Grafikon 2. Distribucija ispitanika s obzirom na ispunjenost očekivanja vezano za provedbu nastave na daljinu u %

Što se tiče redovitosti održavanja nastave, ispitanici su u pravilu zadovoljni (62,1%), a manji postotak (18,79%) smatra da u tom području postoje deficiti (Grafikon 3). Iz analize pitanja otvorenog tipa uočljivo je da se to uglavnom odnosilo na raspoređivanje zadataka i vrijeme postavljanja materijala. Naime, studenti su u sugestijama za poboljšanje nastave vrlo često isticali da je potrebno da se materijali i zadaci postavljaju onaj dan kad je određen kolegij inače na rasporedu te da bi bilo poželjno da nastavnici preko platforme pošalju obavijest o postavljanju zadataka. Na taj bi način studenti lakše rasporedili svoje obveze te bi se ostvario kontinuitet u održavanju nastave. Osim toga, zbog specifičnih okolnosti u kojima je nastava naglo prekinuta bez da su nastavnici prethodno imali vremena za pripremu materijala i osmišljavanje novog načina rada, početak izvođenja online nastave bio je ujedno i period prilagodbe, kako za studente tako i za nastavnike. To je povremeno rezultiralo dužim čekanjem materijala ili zadataka. Snažan potres koji je u ožujku 2020. pogodio Zagreb dodatno je usporio proces prilagodbe.

Grafikon 3. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo redovitošću održavanja nastave u %

Kada govorimo o raspodjeli opterećenja, više od polovice ispitanika (56%) smatra kako je njihovo opterećenje zadacima i materijalima bilo optimalno, no značajan je i broj onih koji smatraju da su bili preopterećeni (43%). Moguć je uzrok takvog rezultata upravo gore spomenuta potreba za prilagodbom na nov način rada, koji je i studentima bio izazovan. Naime, nastava na daljinu zahtijeva visok stupanj autonomije, razvijene strategije učenja te sposobnost planiranja, a pojedini od ovih aspekata, posebice kod mlađih studenta, još nisu dostatno razvijeni. Istraživačko učenje, samostalno proučavanje literature i izvršavanje zadataka za studente su u određenoj mjeri predstavljali značajan izazov. No, svakako je moguće da su pojedini nastavnici nudili opsežniji izbor materijala i literature, što je studentima stvaralo dodatno opterećenje.

Vežano za segment organizacije i provedbe nastave na daljinu posebno nas je zanimalo razlikuju li se redoviti od izvanrednih studenata. Nakon provođenja t-testa za nezavisne uzorke (Tablica 1), utvrđeno je da su obje skupine studenata podjednako zadovoljne ispunjenošću očekivanja kao i kontinuitetom održavanja nastave. Međutim, navedene skupine studentske populacije razlikuje se u percipiranom opterećenju – redoviti studenti svoju opterećenost materijalima i zadacima procjenjuju nešto većom i ta je razlika statistički značajna. Ovi rezultati potvrđuju rezultate koje je u istraživanju zadovoljstva on-line nastavom dobila Jukić (2017). Izgledno je da izvanredni studenti dodatne materijale i zadatke doživljavaju kao podršku u samoreguliranom učenju. Naime, redoviti studenti veći dio informacija do sada su dobivali na predavanjima i tijekom direktne nastave, te im brojni materijali za samostalno učenje mogu predstavljati opterećenje. Johnson i sur. (2016) utvrdili su da je jedna od najvažnijih prediktorskih varijabli koje utječu na akademski uspjeh netradicionalnih studenata samoučinkovitost. Ona je svakako u ovoj situaciji nužna za uspješno ostvarivanje ishoda učenja, dodatni materijali ju olakšavaju.

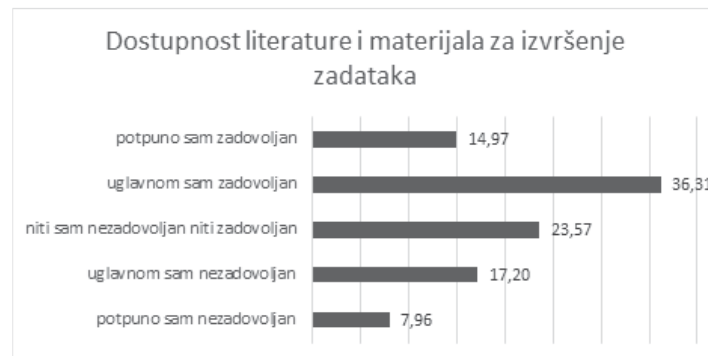
Tablica 1. Usporedba redovitih i izvanrednih studenata s obzirom na zadovoljstvo u segmentu organizacije i provedbe nastave – rezultati t-testa

Status	N	M	df	t	p
Ispunjenost očekivanja					
Redoviti	246	3.4634	312	,321	,748
Izvanredni	68	3.4118			
Održavanje nastave					
Redoviti	246	3.6220	312	1,463	,145
Izvanredni	68	3.3824			
Percipirano opterećenje					
Redoviti	246	2.4472	312	2,353	,019
Izvanredni	68	2.2794			

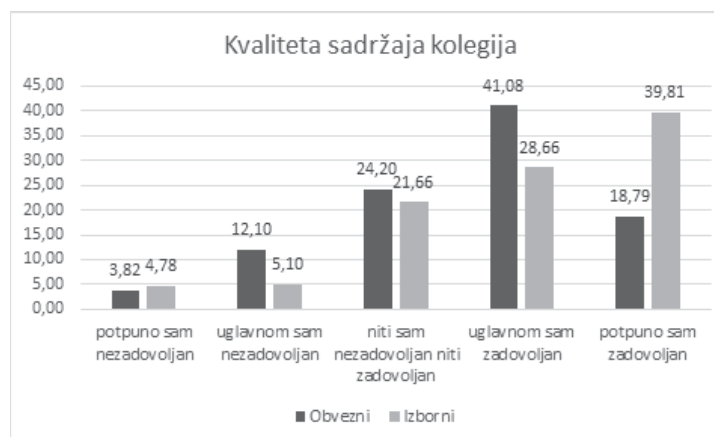
N=broj ispitanika, M=aritmetička sredina, df=stupnjevi slobode, t=vrijednost t-testa, p=statistička značajnost

Kvaliteta i dostupnost sadržaja

Kao što je već spomenuto, nagli prekid uobičajenog izvođenja nastave zahtijevao je brzo osiguravanje kvalitetnih i dostupnih sadržaja. U ovom su segmentu nastavnici bili vrlo opterećeni, budući da su sami izrađivali materijale poput objašnjenja, sažetaka ili pregleda, snimanih predavanja, prezentacija praćenih objašnjenjima. Osim toga bilo je nužno skenirati dostupnu literaturu ili tražili prikladne sadržaje na internetu. Poseban je izazov predstavljalo osmišljavanje aktivnosti i zadataka u okviru vježbi u praktikumima ili metodičke vježbe. Usprkos tome većina ispitanika bila je zadovoljna kako dostupnošću materija, tako i njihovom kvalitetom (Grafikoni 4 i 5).

Grafikon 4. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo dostupnošću materijala u %

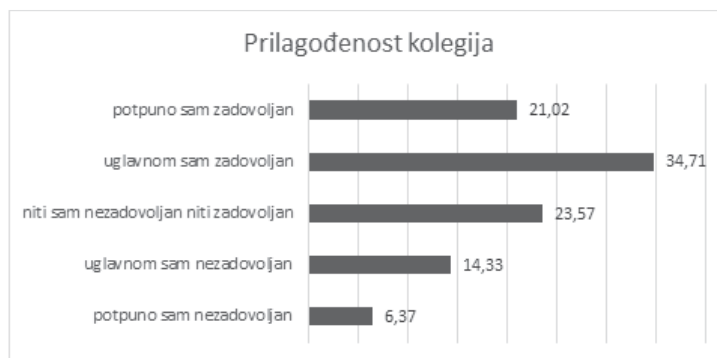

Grafikon 5. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo kvalitetom materijala u %

Kada govorimo o kvaliteti sadržaja ispitanici najviše cijene raznovrsne materijale koji su jasno opisani i ne obuhvaćaju isključivo literaturu koju je potrebno proučiti. Također naglašavaju važnost precizno formuliranih zadataka i jasno definiranih očekivanja i kriterija vrednovanja. Pritom preferiraju praktično orijentirane zadatke, rasprave u forumima, ciljane materijale i zadatke kao pripremu za ispit te izbor dodatnih materijala. Međutim, značajnom dijelu studenata nedostaju online predavanja putem neke od dostupnih aplikacija ili snimana predavanja profesora. Više od polovice ispitanika tvrdi da im je takva vrsta materijala dostupna tek na ponekim ili na manjem broju kolegija. Naime, istraživanja su utvrdila da tradicionalni oblici obrazovanja na daljinu, odnosno oni u kojima učitelj nastavlja s podučavanjem koje se prenosi uživo i koje se može preuzimati naknadno, čini se, studenti najviše cijene jer su to oblici

koji najbolje reproduciraju dinamiku u nastavi (UNESCO, 2020). Tricker, Rangecroft, Long, i Gilroy. (2001) utvrdili su da je za studente izuzetno bitno da su materijali za online kolegije visoke kvalitete, da zadaci moraju biti profesionalno smišljeni i da su kvalitetne povratne informacije i komunikacija.

Ovaj nalaz istraživanja potvrđuje rezultate prijašnjih istraživanja i ukazuje na potrebu daljnje prilagodbe kolegija specifičnim zahtjevima učenja na daljinu. To je vidljivo i iz Grafikona 6 - oko polovice ispitanika je uglavnom ili potpuno zadovoljno prilagođenošću kolegija, no više od 20% nije zadovoljno.

Grafikon 6. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo prilagođenošću kolegija u %

Young (2006). utvrđuje kako je prilagodba nastavnih sadržaja jedan od ključnih elemenata koji utječe na studentsko zadovoljstvo nastavom. Stoga je potrebno obratiti pozornost kod planiranja nastave na daljinu na adaptabilnost studentskim potrebama.

Također nas je zanimalo razlikuju li se u opisanom segmentu učenja na daljinu studenti redovitih i izvanrednih studijskih smjerova. Kako bismo ispitali razlike proveden je t-test za nezavisne uzorke (Tablica 2). Možemo uočiti da obje skupine studenata kvalitetu sadržaja, kako obveznih tako i izbornih kolegija, kao i prilagođenost sadržaja procjenjuju podjednako zadovoljavajućom. Međutim, vrlo je zanimljivo primijetiti da su izvanredni studenti zadovoljniji dostupnošću materijala od redovitih. Ovi rezultati potvrđuju rezultate koje je istražujući zadovoljstvo online nastavom dobila Jukić (2107). gdje su izvanredni studenti pokazali veće zadovoljstvo nastavnim sadržajima.

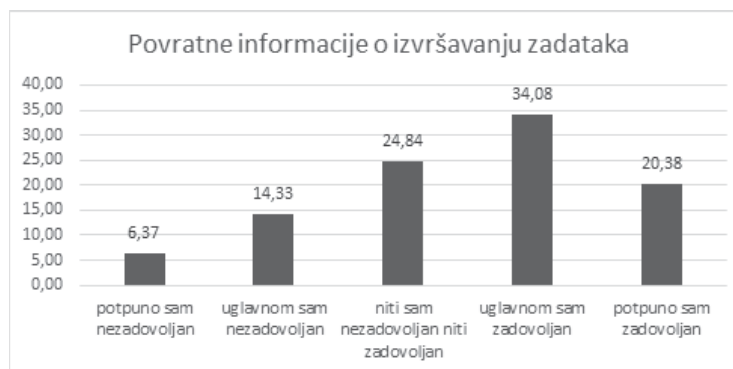
Tablica 2. Usporedba redovitih i izvanrednih studenata s obzirom na zadovoljstvo u segmentu kvalitete sadržaja – rezultati t-testa

Status	N	M	df	t	p
Dostupnost materijala					
Redoviti	246	3.2561	312	-2,432	,016
Izvanredni	68	3.6029			
Kvaliteta sadržaja obveznih kolegija					
Redoviti	246	3.6179	312	,926	,355
Izvanredni	68	3.4853			
Kvaliteta sadržaja izbornih kolegija					
Redoviti	246	3.8821	312	-1,639	,102
Izvanredni	68	4.1324			
Prilagođenost kolegija					
Redoviti	246	3.4715	312	-,734	,463
Izvanredni	68	3.5882			

N=broj ispitanika, M=aritmetička sredina, df=stupnjevi slobode, t=vrijednost t-testa, p=statistička značajnost

Vrednovanje i povratna informacija

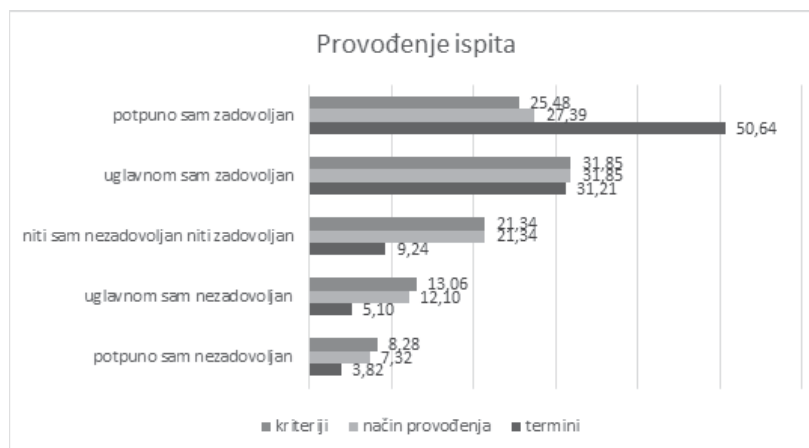
Vrednovanje studentskog rada iznimno je važan segment u svakom obliku nastave, pa tako i u učenju na daljinu. Povratne informacije studentu trebaju biti jasne i pravovremene. Studentima je u pravilu nužna brza povratna informacija o obavljenom zadatku, koja u regularnom izvođenju nastave najčešće slijedi neposredno nakon izvođenja ili predaje zadatka. Nastava na daljinu često usporava taj proces, potrebno je duže vrijeme dok nastavnici pismeno oblikuju feedback, te ponekad studenti već rade na novom zadatku, a još nisu dobili informacije vezano za prethodni zadatak. Osim samog davanja bodova kao oblika vrednovanja preko većine sustava za učenje na daljinu, studentima je iznimno važna i pisana informacija o izvršenosti zadatka, a posebno o segmentima gdje postoje deficiti. Ne zanima ih samo koliko su bodova dobili na određenom zadatku, već i zašto su dobili te bodove. Iako je nešto više od polovice ispitanika zadovoljno dobivanjem povratne informacije, ipak značajan broj uočava određene poteškoće u tom segmentu. Tako je samo 50% ispitanika tvrdilo da redovito dobivaju povratne informacije o izvršenju zadatka (Grafikon 7), što svakako treba unaprijediti u budućnosti.

Grafikon 7. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo povratnim informacijama u %

Kada pak govorimo o opsežnijem vrednovanju u obliku ispita, koji su se velikim dijelom odvijali online, bitno je analizirati tri aspekta: jesu li se ispiti odvijali prema unaprijed definiranim terminima, je li način provedbe ispita bio unaprijed jasno određen i jesu li transparentno postavljeni kriteriji za ocjenjivanje. Kao što je vidljivo u Grafikonu 8, studenti su najzadovoljniji što se tiče pravovremenog oglašavanja termina te provođenja ispita u dogovoreno vrijeme. Način provođenja te kriteriji vrednovanja određenim dijelom nisu bili dovoljno jasni.

Osim toga, studenti često ističu nestabilnost sustava zbog koje ili nisu mogli pristupiti ispitu ili bi se ispit prekidao. Također ih je ograničavalo relativno kratko vrijeme za ispunjavanje zadataka, pa bi ponekad ispite nazivali „stres-testovima“. Razlog ograničavanja vremena primarno se odnosio na smanjenje mogućnosti međusobnog dogovaranja studenata i u pravilu je predviđeno dovoljno vremena da se zadaci riješe uspješno. No, jednom dijelu studenata svakako je potrebno nešto više vremena i o tome u budućnosti treba voditi računa.

Grafikon 8: Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo provođenjem ispita u tri segmenta: unaprijed definirani termini, jasnoća načina provođenja te jasnoća kriterija vrednovanja znanja

U segmentu vrednovanja, kao i u prethodno opisanim aspektima nastave na daljinu, uočljive su određene sličnosti, ali i različitosti između izvanrednih i redovitih studenata (Tablica 3). Tako su primjerice obje podskupine ispitanika podjednako zadovoljne načinom na koji su nastavnici unaprijed odredili postupke provođenja vrednovanja i definirali kriterije. No, kada se radi o samom održavanju ispita u unaprijed dogovorenim terminima, redoviti studenti su nešto zadovoljniji. Ta razlika međutim nije statistički značajna. Navedene skupine ispitanika značajno se razlikuju kada procjenjuju dobivene povratne informacije – izvanredni studenti u ovom su području zadovoljniji. Ovi rezultati mogli bi potvrditi valjanost procesa vrednovanja, ali i podršku koju formativno vrednovanje osigurava u procesu učenja. Naime, Hixon Barczyk, Ralston-Berg, i Buckenmeyer (2016) utvrdili su da netradicionalni studenti imaju poboljšano razumijevanje i više vrednuju one online kolegije koji ostvaruju konstruktivno poravnanje. Ne žele iznenađenja u svom iskustvu učenja i žele vidjeti kako su nastavne komponente međusobno povezane. Konstruktivno poravnanje odnosi se na učinkovitost i vrijeme utrošeno na iskustvo učenja.

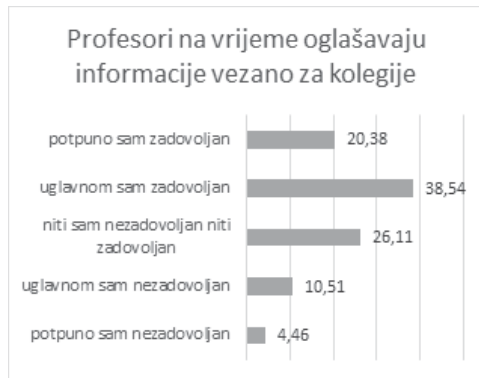
Tablica 3. Usporedba redovitih i izvanrednih studenata s obzirom na zadovoljstvo u segmentu vrednovanja – rezultati t-testa

Status	N	M	df	t	p
Povratne informacije					
Redoviti	246	3.4065	312	-2,233	,027
Izvanredni	68	3.7353			
Ispitni termini					
Redoviti	246	4.2561	312	1,883	,061
Izvanredni	68	3.9853			
Način vrednovanja					
Redoviti	246	3.6057	312	,193	,847
Izvanredni	68	3.5735			
Kriteriji vrednovanja					
Redoviti	246	3.5203	312	-,314	,753
Izvanredni	68	3.5735			

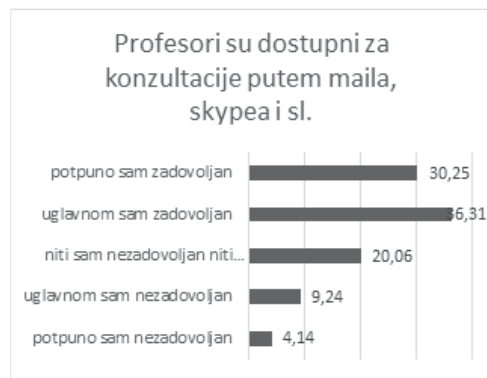
N=broj ispitanika, M=aritmetička sredina, df=stupnjevi slobode, t=vrijednost t-testa, p=statistička značajnost

Podrška i dostupnost informacija

Dostupnost informacija iznimno je bitna kada govorimo o učenju na daljinu. Studenti trebaju na vrijeme biti obaviješteni o važnim događajima, promjenama situacije, objavljenim zadacima i sl. Također je bitno da se imaju kome obratiti u slučaju nejasnoća ili nedoumica, odnosno da imaju podršku te da znaju gdje i kao doći do informacija. Stoga smo ih pitali jesu li zadovoljni podrškom koju u tom segmentu dobivaju od profesora. Dvije trećine ispitanika zadovoljno je dostupnošću nastavnika za konzultacije putem maila, skypea ili slično, a gotovo 60% je zadovoljno redovitim oglašavanjem informacija od strane profesora vezano za kolegije (Grafikoni 9 i 10).

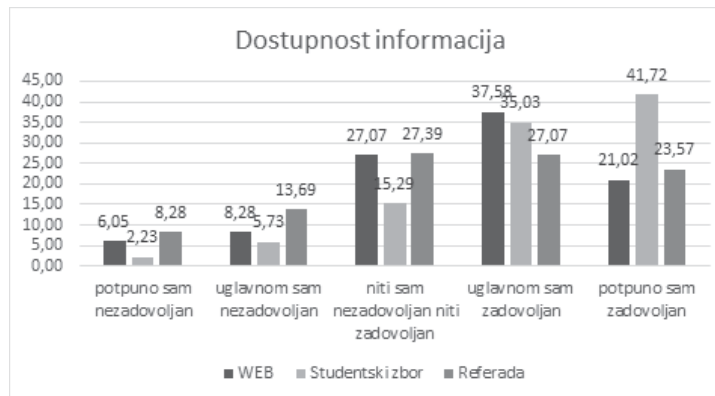

Grafikon 9. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo informacijama od profesora u %

Grafikon 10. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo dostupnošću profesora u %

Važne informacije oglašavaju se na mrežnim stranicama Fakulteta, na podstranici studentske službe, a studentsku službu moguće je kontaktirati upitom na mailom ili telefonom. U oglašavanju informacija bitnu ulogu također ima i studentski zbor, koji najčešće objavljuje na društvenim mrežama. Od navedena tri izvora, studenti su najzadovoljniji (čak 68,79% u potpunosti ili uglavnom zadovoljno) studentskim zborom, a najmanji postotak (50,64%) referadom, gdje je gotovo 22% nezadovoljnih. Pritom se najčešće žale na dobivanje oprečnih informacija te sporost u odgovaranju na upite mailom ili telefonom.

Grafikon 11. Distribucija ispitanika s obzirom na zadovoljstvo izvorima informacija u %

Kada govorimo o podršci studentima te dostupnosti informacija bitno je sagledati jesu li izvanredni i redoviti studenti u ovom području imali jednake uvjete studiranja. Nakon provedenog t-testa možemo zaključiti da se ove dvije skupine studentske populacije na razlikuju s obzirom na njihovom zadovoljstvo podrškom i mogućnostima dobivanja pravovremenih i točnih informacija (Tablica 4). Takav je nalaz vrlo pozitivan, budući da je iznimno važno

svim skupinama studenta osigurati jednake uvjete tijekom studiranja.

Tablica 4. Usporedba redovitih i izvanrednih studenata s obzirom na zadovoljstvo u segmentu podrške i dostupnosti informacija – rezultati t-testa

Status	N	M	df	t	p
Oglašavanje informacija o kolegijima					
Redoviti	246	3.5772	312	-,681	,496
Izvanredni	68	3.6765			
Dostupnost nastavnika					
Redoviti	246	3.8008	312	,240	,811
Izvanredni	68	3.7647			
Dostupnost informacija – WEB					
Redoviti	246	3.6341	312	1.290	,198
Izvanredni	68	3.4412			
Dostupnost informacija – Studentski zbor					
Redoviti	246	4.0854	312	,086	,931
Izvanredni	68	4.0735			
Dostupnost informacija – Referada					
Redoviti	246	3.4309	312	-,237	,813
Izvanredni	68	3.4706			

N=broj ispitanika, M=aritmetička sredina, df=stupnjevi slobode, t=vrijednost t-testa, p=statistička značajnost

Zaključak

E-učenje i nastava na daljinu u procesu podrške učenju i poučavanju sve više imaju značajnu i aktivnu ulogu unutar sveučilišne zajednice, a nakon što je pandemija COVID-19 uzela maha, veći dio nastave na visokoškolskim ustanovama počeo se odvijati isključivo u svom online obliku oslanjajući se na Internet i nastavu na daljinu za osiguranje kontinuiteta učenja. Pred sve dionike u obrazovnom sustavu stavljena su nova i izvanredna očekivanja, situaciju u kojoj smo se našli neki autori nazivaju "najvećim prirodnim eksperimentom obrazovne tehnologije" Williamson, Eynon, i Potter (2020). Kao osnovna prednost nastave na daljinu navodi se prilagodljivost pristupa (mobilne tehnologije) te visoka razina interaktivnosti nastavnih sadržaja i komunikacije svih čimbenika u procesu obrazovanja (uporaba videokonferencijskih sustava).

Ovo istraživanje zadovoljstva nastavom na daljinu na Učiteljskom fakultetu pokazalo je da su studenti uglavnom zadovoljni, no također je identificirana potreba za daljnjim poboljšanjima u pojedinim segmentima, kako bi se osigurala kvalitetnija i učinkovitija organizacija i izvedba nastavnog procesa. . Pokazalo se da su interakcija profesora i studenta, interaktivni nastavni materijali te njihova ponovna uporabljivost zahtjevi koji se postavljaju unutar akademske zajednice, a koji se mogu kvalitetno provoditi uz pomoć sustava e-učenje i poučavanja u mrežnom okruženju. Kako bi ovi ciljevi bili u potpunosti ostvarivi potrebno je dodatno osposobiti nastavnike za rad u online okruženju. Isto tako nužno je prepoznati da određene predispozicije studenata utječu na njihovu uspješnost u učenju na daljinu. Kerr, Rynearson, i Kerr (2006). utvrdili su kako vještine čitanja i pisanja, samostalnost u učenju i motivacija te informatička pismenost utječu na uspješnost studenata u online okruženju. Svakako je za potrebe daljnje organizacije nastave na

daljinu i u svrhu osiguranja njene učinkovitosti nužno utvrditi razine ovih karakteristika studenata.

Budući da nagle izmjene u izvedbi nastavnog procesa uslijed pandemije COVID-19, virtualizacija nastave i prelazak na nastavu na daljinu, nisu ostavili prostora za raspravu o kvaliteti nastave i iskustva učenja koje osiguravamo studentima, ovi rezultati daju zanimljiv uvid u korake koje je nužno napraviti kako bi se osigurao nastavni proces koji odgovara potrebama svih naših studenata. Uz neophodnu diskusiju o učinkovitim oblicima nastave na daljinu i osiguranje interakcije između studenata i profesora, kao i dodatnu edukaciju nastavnika na Fakultetu, potrebno je osvijestiti kako ovaj oblik nastave može utjecati na društveno i ekonomski ugrožene studente koji su tek nedavno imali koristi od procesa demokratizacije i masovnog upisa u visoko obrazovanje.

Ako je virtualizacija nastave, uslijed pandemije COVID-19, osnovno rješenje za održavanje kontinuiteta sustava obrazovanja, mora se uzeti u obzir ogroman digitalni jaz. Potrebno je dodatno osmisliti strategije i mehanizme potpore (UNESCO, 2020), te je nužno uvažavati različite potrebe studenata s obzirom na njihov status i njihove obveze koje imaju u svakodnevnom životu, bilo da se radilo o obiteljskim ili poslovnim obvezama.

Literatura

Barr, B. A. i Miller, S. F. (2013). Higher education: The online teaching and learning Experience. Online Teaching and Learning. Preuzeto s: <http://files.eric.ed.gov/Fulltext/ED543912.pdf>

Ćulum, B. i Ledić, J. (2011). Sveučilišni nastavnici i civilna misija sveučilišta. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci

Egron-Polak, E. (2005). The public responsibility for higher education and research - Conclusions and suggestions. En Weber, L. & Bergan, S. (Eds.). The public responsibility for higher education and research (pp.221-234). Strasbourg: Council of Europe Publishing

Hixon, E., Barczyk, C., Ralston-Berg, P., i Buckenmeyer, J. (2016). Online course quality: What do nontraditional students value?. Online Journal of Distance Education Administration, 19 (4).

Johnson, M., L., Taasoobshirazi, G., Clark, L, Howell, L. i Breen, M. (2016) Motivations of Traditional and Nontraditional College Students: From Self-Determination and Attributions, to Expectancy and Values, The Journal of Continuing Higher Education, 64 (1), 3-15.

Jukić, D. (2017). Tehnička pripremljenost i motiviranost studenata hrvatskih sveučilišta za online oblik nastave. Život i škola, 63 (1), 93-102.

Kerr, M., Rynearson, K. i Kerr, M. C. (2006). Student characteristics for online learning success, The Internet and Higher Education, 9 (2), 91-105.

Lindner R. (2006). Architectures and frameworks. U U. D. Ehlers i J. M. Pawlowski (Ur.), Handbook on Quality and Standardisation in E-Learning (str. 193-208). Berlin: Springer

Mackh, B. (2018). Higher Education by Design Best Practices for Curricular Planning and Instruction. New York: Routledge

Moore, J. L., Dickson-Deane, C. i Galyen, K. (2011). e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same? The Internet and Higher Education, 14 (2), 129-135.

Moore, M.G., i Kearsley, G. (1996). Distance education: A systems view. Belmont, CA: Wadsworth.

Rabourn, K., BrckaLorenz, A. i Shoup, R. (2018). Reimagining Student Engagement: How Nontraditional Adult Learners

Engage in Traditional Postsecondary Environments. *The Journal of Continuing Higher Education*, 66 (1), 22-33.

Schuetze, H.G. i Slowey, M. (2002). Participation and exclusion: A comparative analysis of non-traditional students and lifelong learners in higher education. *Higher Education*, 44, 309-327.

Schuetze, H. G. (2014). From Adults to Non-Traditional Students to Lifelong Learners in Higher Education: Changing Contexts and Perspectives. *Journal of Adult and Continuing Education*, 20 (2), 37-55.

Organization for Economic Cooperation and Development (1987). *Adults in Higher Education*. Paris: OECD.

Šćukanec, N., Sinković, M., Bilić, R., Doolan, K. i Cvitan, M. (2016). Socijalni i ekonomski uvjeti studentskog života u Hrvatskoj: nacionalno izvješće istraživanja EUROSTUDENT V za Hrvatsku za 2014. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH

Tricker, T., Rangecroft, M., Long, P. i Gilroy, P. (2001). Evaluating distance education courses: The student perception. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 26 (2), 165-177.

UNESCO. (2020). The impact of COVID-19 on higher education worldwide Today and Tomorrow: Impact analysis, policy responses and recommendations. IESALC. <http://www.iesalc.unesco.org/en/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-EN-090420-2.pdf>

Usak, M., Masalimova, A. R., Cherdymova, E. I., i Shaidullina, A. R. (2020). New playmaker in science education: COVID19. *Journal of Baltic Science Education*, 19(2), 180-185.

Williamson, B., Eynon, R. i Potter, J. (2020). Pandemic politics, pedagogies and practices: digital technologies and distance education during the coronavirus emergency, *Learning, Media and Technology*, 45 (2), 107-114.

Young, S. (2006). Student Views of Effective Online Teaching in Higher Education. *American Journal of Distance Education*, 20 (2), 65–77.

STUDENT SATISFACTION WITH DISTANCE LEARNING DURING THE COVID-19 PANDEMIC AT THE FACULTY OF TEACHER EDUCATION, UNIVERSITY OF ZAGREB

Ana Šenjug Golub, Višnja Rajić i Mario Dumančić

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

ana.senjug@ufzg.hr

Abstract

Health and education crisis caused by the COVID-19 pandemic affected the organization and performance of teaching in higher education and its change from a form of direct teaching to distance learning. This exceptional situation has put a lot of pressure on all stakeholders in the education system, especially students. The Faculty of Teacher Education of the University of Zagreb, during the health crisis, carried out its teaching activities at a distance through LMS. In order to determine the quality of distance learning during June 2020, a survey of student satisfaction with various aspects of the teaching process was conducted. 314 full-time and part-time students at the Faculty participated in the research. Student satisfaction was examined in four segments; organization and performance of teaching, quality of teaching content, evaluation and feedback, and support and availability of information. And while the results of the research indicate that students are more satisfied with online teaching, differences were found in the assessment of satisfaction with regard to their status (full-time and part-time students). Namely, part-time students are significantly more satisfied with the level of workload ($p = ,019$), the availability of materials ($p = ,016$) and the feedback they receive from the professor ($p = ,027$). The results also indicate the need for additional teacher education, but also a more detailed insight into student characteristics and predisposition for successful online teaching. Certainly, when planning further online teaching activities, it is necessary to take into account the different needs of students with regard to their status and obligations, but also the existing digital divide.

Keywords: COVID-19; distance learning; Faculty of Teacher Education; part-time students; student satisfaction with teaching